

Muistio

16.5.2023
VN/12056/2023

Hallitusohjelmaneuvottelut 2023

Asia: Lisäselvityspyyntö tuomioistuinten, Rikosseuraamuslaitoksen määrärahat ja ICT-hankkeiden rahoittaminen hallinnonalalla

Vastuuvirkamies: Pekka Timonen, oikeusministeriön kansliapäällikkö

1 Tausta

Vaalikaudella 2019–2023 oikeusministeriön hallinnonalan toimintamenomomenttien pysyvää määrärahasoaa on nostettu yli 200 milj. euroa. Korotukset sisältävä niin palkkojen tarkistuksia kuin lisätehtävien rahoitusta ja tasokorotuksia mukaan lukien oikeudenhoidon selonteossa osoitetun rahoitusvajeen korjaus. Oikeudenhoidon selonteko osoitti merkittävän keskimäärin 90 milj. euron rahoitusvajeen, josta 74 milj. euroa¹ kohdistui oikeudenhoidon nykyisiin tehtäviin. Teknisessä kehyksessä JTS 2024–2027 tästä nykytehtävien tarpeesta katettiin pysyvästi kaksi kolmasosaa eli vuoden 2027 tasossa 50 milj. euroa.

Rahoitus ei kata täysimääräisesti selonteossa osoitettua tarvetta. Teknisessä kehyksessä oikeudenhoidon resurssien varmistamista koskevat lisäykset tuomioistuinlaitokselle 19,4 milj. euroa ja Rikosseuraamuslaitokselle 14 milj. euroa ovat kuitenkin erityisen hyvät nyt vallitsevassa taloustilanteessa, jossa valtion menokehityksen tason laskemiseen on finanssipoliittista painetta. Oikeusministeriö katsoo, että teknisen kehityksen mukaisilla määrärahoilla voidaan saavuttaa sekä suurelta osin selonteossa kuvatut tavoitteet että merkittävä parannus oikeudenhoidon nykyisissä tehtävissä. Teknisen kehityksen rahoituksella ja alkuvuosina siirtyvien määrärahojen käytöllä tavoitteena on tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden parantuminen jo vuodesta 2027 lukien.

---

¹ Selonteossa esitettyjä oikeudenhoidon laajennuksia ei käsitelty teknisessä kehyksessä (oikeusapupalkkiot 7,5 milj. euroa, oikeusavun laajentaminen 10,7 milj. euroa, sovittelun valtiollistaminen ja siirto OM:n hallinnonalalle 1,5 milj. euroa).

Teknisen kehykseen sisältyvä määrärahataso sisältäen selonteossa perustellun lisärahoituksen riittää oikeusministeriön näkemyksen mukaan nykyisten tehtävien hoitoon. Mahdollisten uudistusten toimeenpanon mahdollisuudet ja lisärahoitus tulee kuitenkin erikseen arvioida, jotta nykyisten tehtävien ja tavoitteiden saavuttaminen ei vaarannu. Hallitusneuvotteluissa mahdollisesti esille nousevat muutokset rikosketjuun ja rangaistusten täytäntöönpanoon voivat aiheuttaa hyvinkin merkittäviä lisätarpeita.

2 Tuomioistuinten määrärahataso

Tuomioistuinlaitokselle osoitetut resurssit ovat olleet jo kauan suhteettoman alhaiset verrattuna kokonaistyömäärään ja etenkin suhteessa ratkaistaviksi tulevien asioiden sisällöllisiin muutoksiin. Ratkaisutoiminnassa huomioon otettava lainsäädäntö on laajentunut koskemaan lukuisia uusia osaluueita ja sovellettavana oleva kansainvälinen ja kansallinen säädösperusta on jatkuvasti kehittyvää. Aiemmin toteutetuissa julkisen sektorin sopeutus- ja säästötoimissa ei ole tätä oikeudenhoidon laajentumista otettu huomioon. Kuitenkin lyhyet ja sujuvat rikos-, riita- ja muut valitusprosessit vähentävät yleensä yhteiskunnan kustannuksia huomattavasti enemmän kuin tuomioistuinlaitoksen ratkaisutoimintaan kohdennetut resurssit kustannuksia lisäävät.

Edellisellä vaalikaudella tuomioistuinlaitokselle kohdennettiin pysyvästi määrärahalisäyksiä yhteensä 80 milj. euroa (272 milj. euroa JTS 4.4.2019 - 352 milj. euroa JTS 23.3.2023). Osa lisäyksestä on osoitettu lainsäätömuutoksista aiheutuvien lisätehtävien hoitamiseen, osa palkkausten tarkistuksiin, osa toimitila- ja ICT-menojen kasvuun ja osa on määrärahan tasokorotusta henkilöstölisäyksiin käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Oikeusministeriö on tyytyväinen siihen, että tuomioistuinlaitokselle on edellisellä vaalikaudella osoitettu näinkin huomattava (+30 %) nettolisäys määrärahatasoon.

Tekniseen kehykseen (JTS 23.3.2023) sisältyvästä määrärahasta oikeudenhoidon resurssien varmistamiseksi (Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta, VNS13/2022) kohdennettiin tuomioistuinlaitokselle yhteensä 19,4 milj. euroa rahoitusta vuodesta 2024 lukien pysyvän henkilöstön lisäämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Tämä määräraha tarkoittaa yli 200 henkilötyövuoden lisäystä tuomioistuinlaitoksen toimintaan. Koronapandemian vuoksi keskeytyksessä olleet asiat on saatu purettua käsiteltäviksi määräaikaikaisella lisärahoituksella. Joissakin tuomioistuimissa on tilanne se, että ruuhkatilanne on helpottunut ja käsittelyajat ovat kohtuullisella tasolla. Kuitenkin useimmissa tuomioistuimissa on hyvin ruuhkaantunut tilanne ja vuoden 2024 alussa tai aikana toteuttavat pysyvän henkilöstön rekrytoinnit oikein kohdennettuina ja tehokkaasti täytäntöönpanuina helpottavat laajasti tätä tilannetta.

Edellisen vaalikauden rahoituksesta myös ICT-menojen kasvuun osoitettiin lisärahoitusta toisaalta kohdennetuilla lisäyksillä ja monilta osin myös yleisten tasokorotusten muodossa. Osana tietohallintomenoja työasemapalvelut ovat myös henkilöstösidonnaisia ja henkilötyövuosisäyksiä edellyttävissä määrärahoissa on ICT-menojen kasvu otettu huomioon. Oikeudenhoidon selonteossa on todettu nykytehtävien rahoitustarve, johon ei sisälly ICT-kehittämiseen tai ylläpitoon lisätarpeita. Tuomioistuinlaitoksessa on digitalisaatiota kehitetty laajasti viimeisen vuosikymmenen aikana. Kehittämishankkeet ml. Aipa ovat loppuvaiheessa, mutta järjestelmien jatkuvaan ja kestävään kehittämiseen, ICT-hankkeiden johtamiseen ja toisaalta toimintatapojen muutokseen on aiempaa huolellisemmin keskityttävä.

3 Rikosseuraamuslaitoksen menotaso

Tuloksellinen ja turvallinen täytäntöönpano edellyttää, että vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamustoimistoissa on riittävä määrä alalle koulutettua ja osaavaa henkilöstöä. Edellisellä vaalikaudella Rikosseuraamuslaitokselle kohdennettiin pysyvästi määrärahalisäyksiä yhteensä 56 milj. euroa (231 milj. euroa JTS 4.4.2019 – 287 milj. euroa JTS 23.3.2023). Lisämäärärahaa on osoitettu oikeudenhoidon selonteossa todettuihin lisähenkilöstötarpeisiin, lainsäädäntömuutoksista aiheutuviin tarpeisiin mm. seksuaalirikokset ja tupakoinnin kielto, mutta myös muihin lisämäärärahatarpeisiin, kuten Vantaan vankilan laajennukseen ml. henkilöstölisäykset. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen nykyisten tehtävien rahoitus on kunnossa.

Rikosseuraamuslaitoksen hallitusohjelmaneuvotteluihin ja talousarviovalmisteluun toimittamassa materiaalissa on toimintakyvyn turvaamiseksi esitetty useita lisämenotarpeita². Oikeudenhoidon selonteon lisärahoituksesta on sovittu jo teknisessä kehyksessä (JTS 23.3.2023) ja määrärahatason korotusta voidaan pitää merkittävänä (3,6 milj. euroa v. 2024, 7,3 milj. euroa v. 2025, 11 milj. euroa v. 2026 ja 14 milj. euroa v. 2027 lukien). Lisämäärärahataso mahdollistaa 240–270 lisähenkilön rekrytoimisen vuoteen 2027 mennessä. Selonteon lisärahoitus pohjautuu nykyiseen vankilaverkostorakenteeseen ja nykyisiin tehtäviin, myöskään investointityyppiset lisätarpeet ml. vankiloiden peruskorjaukset eivät ole mukana teknisen kehyksen määrärahatasossa.

Rikosseuraamuslaitoksen merkittävin järjestelmähanke Roti on edennyt jatkokehitysvaiheeseen, joka edellyttää, että järjestelmän jatkuvaan ja kestävään kehittämiseen, ICT-hankkeiden johtamiseen ja toisaalta toimintatapojen muutokseen on aiempaa huolellisemmin keskityttävä. Oikeusministeriö ei tule esittämään lisärahoitusta Rotiin, joka on osin rahoitettu valtiovarainministeriön tuottavuusmäärärahalla. Rahoituksessa huomioidaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenojen mahdollisuudet ml. uudelleenkohdennukset. Lisäksi rahoitusta on tarvittaessa mahdollista kohdentaa oikeusministeriön tuottavuusmäärärahamomentilta.

4 ICT-hankkeiden rahoitus pääluokassa 25

Nykyisellään ICT-kehittämiseen ja ylläpitoon hallinnonalalla kokonaisuudessaan kohdennettu määrärahataso on riittävä. 100 milj. euron vuosittaiset ICT-menot muodostavat merkittävän kokonaisuuden oikeusministeriön pääluokan 1,2 mrd. eurosta. Oikeudenhoidon selonteossa tarkasteltavina olevien toimintasektoreiden osalta ICT-menot ovat kasvaneet 39 milj. eurosta noin 91 milj. euroon vuosina 2014–2020. ICT-menoihin on myös osoitettu osittaista lisärahoitusta Valtiorienomenojen kasvun myötä, osana henkilöstömäärän muutoksia ja digitalisaation panostuksina esimerkiksi lakihankkeiden yhteydessä.

Oikeusministeriön hallinnonalalla on useampi laaja ICT-hanke joko valmistumassa tai jatkokehityksen vaiheessa. Isoihin hankkeisiin on saatu osittainen rahoitus valtiovarainministeriön tuottavuusmäärärahamomentilta. Hankkeiden ja siten tuottavuushyötyjen viivästyminen aiheuttavat raskaita hallinnonalan toimijoille. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että järjestelmät ovat käytettävyydeltään hyviä ja työnteko sekä prosessit tehostuvat. Järjestelmien kehittäminen edellyttää myös virastoilta määrätietoista muutosjohtamista ja toimintatapojen muuttamista.

² Henkilöstömäärän lisääminen oikeudenhoidon selonteossa esitettyyn tasoon, vankilaverkoston uudistaminen, vankiloiden turvatekniikan uudistaminen, ROTI:n jatkokehittäminen, älyvankilajärjestelmän käyttöönotto kaikissa suljetuissa vankiloissa, rikosten ennaltaehkäisyn hankkeet, vankien toiminta- ja käyttörahojen inflaatiotarkistus, alaikäisten ja nuorten vankien toiminnan järjestäminen, häiriötilanteisiin varautuminen

Osana oikeudenhoidon turvaamista järjestelmien ylläpitokehittämiseen on osoitettu keväällä 2022 vuosittainen 5 milj. euron lisämääräraha, jota jaetaan tuottavuutta edistävään järjestelmäkehittämiseen. Määrärahalla edistetään kriittistä järjestelmien kehittämistä ja osaltaan hillitään järjestelmien laajojen kokonaisuudistusten tarvetta jatkossa.